

LUND UNIVERSITY

Review of Caroline Ranby, "Skånes kyrkor" (2014)

Wienberg, Jes

Published in:
Fornvännen

2015

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wienberg, J. (2015). Review of Caroline Ranby, "Skånes kyrkor" (2014). *Fornvännen*, 2015(2), 144-145.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

diskusjon og situering av både illustrasjonen og de andre kildene som presenteres. For eksempel kunne man klargjort de ulike kildenes innhold og verdi ved å gjengi de russiske titlene i litteraturlisten på svensk, og ikke bare på russisk med kyrilliske bokstaver. Dette ville styrket bokens udiskutable bidrag som formidler av potensielt interessante, men for mange av oss i Norden ukjente og vanskelig tilgjengelige russiske kilder.

Marte Spangen

Institutionen för arkeologi och antikens kultur
Stockholms Universitet
SE-106 91 Stockholm
marte.spangen@ark.su.se

Caroline Ranby, *Skånes kyrkor. En kulturhistorisk resa genom 1000 år*. Lund 2014. 274 s. ISBN 978-91-7545-204-3.

Når serien Sveriges kyrkor og nu senast forskningsprosjektet Sockenkyrkorna – kulturarv og bebyggelse har nedprioriterat provinsen Skånes kyrkor har lykkilgtvis lokala krafter ryckt in, med namn som Carl Georg Brunius, Monica Rydbeck, Evald Gustafsson, Erik Cinthio, Rikard Holmberg og Siegrun Fernlund. Skånes kyrkor har genom åren belyst ur många vinklar, men en aktuell oversikt har saknats.

Antikvariens og etnologen Caroline Ranby, som skrivit flera böcker, har nu utgivit Skånes kyrkor. En kulturhistorisk resa gjennom 1000 år. Boken inleds med ett förord og en kort inledning. Sedan följer sju huvudkapitel, som i kronologisk ordning beskriver ett urval av kyrkor – » Den tidigmedeltida kyrkan 1000–1250 », » Den senmedeltida kyrkan 1250–1536 », » Kyrkan 1537–1699 », » 1700-talets kyrka », » 1800-talets kyrka » og » 1900-talets kyrka ». Alla kapitel är uppbyggda på samma sätt med information om kyrkans yttre, inre og därefter dess inredning. Boken avslutas med korta kapitel om » Kyrkogården » og » Föränderligheten », med författarens tack, en litteraturlista, ordförklaringar samt person- og ortnamnsregister.

Skånes kyrkor har en tilltalende formgivning, den är lättläst og genomarbetad. Illustrationerna dominerar og det vore inte fel att kalla boken

en bilderbok. De många fotografierna, alla tagna av författaren, är i sig värda utgivningen: Ranby är en professionell fotograf. Men teksten är problematisk.

Ranby ser kyrkan först og främst som en plats för historia, konstupplevelse, ro og eftertanke. Kyrkan är primärt ett kulturarv, sekundärt just en kyrka. » Kyrkan är og bör vara ett museum, som i bästa fall också används för sitt religiösa syfte. » (s. 9). Og tanken med boken är att uppmärksamma kyrkans kulturhistoria, dess historiska og estetiska värden samt att förklara dess historiska utveckling. Budskapet är att varje kyrka är intressant og bevarandevärd (s. 10). Bokens perspektiv är antikvariens, inte teologens, arkeologens eller pilgrimens.

Bokens titel borde ha varit » Skånska kyrkor », för urvalet av exempel är påfallande skevt. De flesta kyrkor som återkommer finns i västra og nordvästra Skåne, desto oftare ju närmre läsaren kommer Ranbys hemort Nyhamnsläge. Lite större spridning i urvalet av kyrkor hade gett boken större användbarhet som en oversikt. Og då syftet tydligen är att berätta om den historiska utvecklingen saknas viktig information om de tidiga trä- og stenkyrkorna, t.ex. Drottens og S:t Stefans i Lund, S:t Clemens i Helsingborg, om stadskyrkorna i Trelleborg, Simrishamn og Åhus og inte minst om alla skånska kloster (bortsett från Dalby). Det verkar som om ju längre bort en kyrka är från Nyhamnsläge, og ju mindre av den som står kvar ovan mark, desto mindre intressant är den för Ranby.

Bokens perspektiv är traditionellt konstvetenskapligt, då olika former beskrivs, exempel efter eksempel, hur saker såg ut med former og färger. Men det är en konsthistoria utan det som kännetecknade den tidiga konstvetenskapen, där stilen var ett analytiskt redskap för att förstå og förklara: kvar är stilen som en beskrivande etikett. Kyrkans utveckling som religiös byggnad med liturgi og symbolik behandlas inte heller. Og förhållandet till samhällsutvecklingen i stort nämns enbart i breda ordalag; de utvalda kyrkorna är inte avsedda att fungera som källor. Kvar blir byggnader og inventarier som estetiseras og där teksten dräller av adjektiv – varm, sirlig, vacker, stilig, sofistikerad, stilfull, väldig, storslagen, magnifik, praktfull, stållig – og inte minst elegant.

Ordet elegant återkommer på var eller varannan sida. Analys och argument ersätts av värdeomdömen. Och det som är så angeläget för Ranby att bevara blir estetiserat men obegripligt.

Ranby skriver om inredningen i 1900-talets kyrka:

» Kyrkorna gjordes allt mer bekväma, fick toaletter, pentryn och ibland till och med små kaféliknande samkvämsutrymmen. Ibland riskerade kyrkan att helt förvandlas till ett vardagsrum med barnhörna och plasmöbler, elektroniska pekskärmar för information och sammanträdesbord med papperskorgar. Det sakrala, vackra och stämningsfulla höll på att dränkas, och för kulturhistorikern och den konstnärligt bevandrade, stod det klart att Sverige i mångt och mycket hade börjat befolkas av historielösa praktiker och estetiska analfabeter.» (s. 227)

Ja tänka sig, en kyrka i takt med tiden, öppen för vår tids bruk, när den kan vara ett museum för den goda och bevandrade smaken. Det är denna antikvariska hållning som idag har blivit det största hotet mot kyrkan som ett levande hus och därmed för dess fortlevnad; den goda viljan som hindrar föränderligheten efter nya behov, och som hellre ser 450 kyrkor i Skåne som museer än 450 kyrkor med bekvämligheter, barnhörna och papperskorg. Som jag brukar säga: man hade aldrig fått tillstånd att bygga Lunds domkyrka på 1000-talet om dåtiden hade haft dagens antikvariska förhållningssätt. Bygga i sten? I Lund? Aldrig i livet!

Jes Wienberg
Lunds universitet
LUX, Institutionen för arkeologi och
antikens historia
Box 192
SE-221 00 Lund
jes.wienberg@ark.lu.se